

ASiantuntijalausunto
Erityisasiantuntija Pia Kola-Torvinen
20.4.2016

Eduskunnan sivistysvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS HE 60/2016 VP EDUSKUNNALLE LAEIKSI VARHAISKASVATUKSEN ASIAKASMAKSUISTA SEKÄ VARHAISKASVATUSLAIN 13 §:N JA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON ASIAKASMAKSUISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Totean Opetushallituksen puolesta hallituksen esityksestä eduskunnalle varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista sekä varhaiskasvatuslain 13 §:n sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki. Laissa säädetäisiin kunnan järjestämässä päiväkotij- ja perhepäivähoidossa perittävistä asiakasmaksuista. Samalla kumottaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa olevat säännökset lasten päivähoitoon maksuista. Esityksen lähtökohtana on pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman edellyttämä 54 miljoonan euron suuruinen kuntien maksutulojen lisäys. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut määräytyisivät jatkossakin perheen koon ja tulojen sekä varhaiskasvatuksessa vietetyn ajan perusteella. Tavoiteltu maksutulojen lisäys olisi tarkoitus saavuttaa pääosin ylimpiä maksuluokkia korottamalla siten, että suurin, 22 prosentin korotus kohdistuisi enimmäismaksuun. Maksun määräämisen perusteena olevia tulorajoja esitetään korotettavaksi siten, että pienituloisten yhden ja kahden lapsen yksihuoltajien asiakasmaksut pienenevät jonkin verran. Toisesta lapsesta perittävä maksu olisi aina enintään 90 prosenttia ensimmäisen lapsen kokoaikaisesta maksusta. Seuraavien lasten maksu olisi edelleen 20 prosenttia nuorimman lapsen maksusta. Samalla asiakasmaksut pienenisivät jonkin verran pienituloisten yksinhuoltajien osalta. Niin sanottu 0-maksuluokka, eli maksuton varhaiskasvatus säilyisi uudistuksessa. Lain muutosten on tarkoitus astua voimaan elokuun alusta 2016.

Opetushallitus korostaa varhaiskasvatuksen yhteiskunnallista tehtävää lasten tasa-arvoa edistävänä ja syrjäytymistä ehkäisevänä palveluna ja tämän turvaamista lakiuudistuksessa

Riippuen kuntien harkinnasta ja erityisesti taloudellisesta tilasta kuitenkin osa kunnista toteuttaa maksujen korotukset ja osa ei. Tämän seurauksena kuntien välille syntyy eroja, jolloin perheet ovat eriarvoisessa asemassa asuinkunnasta riippuen. Jo nyt osa kunnista tarjoaa perheille hoitoaikaperustaista asiakasmaksua, joka ohjaa perheitä hoitoaikojen valinnassa. Myös loma-aikojen poissaoloihin ja niistä perittäviin maksuihin kunnilla on erilaisia käytäntöjä.

Esitysluonnoksen yhteiskunnallisia vaikutuksia koskevassa luvussa 4.4 tuodaan esiin varhaiskasvatuksen lukuisia hyötyjä. Laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksella on suuri merkitys lasten elämänlaadulle sekä vertaissuhteiden että sosiaalisten taitojen kehittymisen näkökulmasta. Laadukas varhaiskasvatus on erityisen merkityksellistä heikommista oloista oleville lapsille ja heidän kehitykselleen. Varhaiskasvatuksella on myös merkittävä rooli maahanmuuttajataustaisten lasten kotoutumisessa. Varhaiskasvatuksessa on mahdollisuus saavuttaa vaikutuksia, joihin myöhemmillä toimenpiteillä ei päästä.

Opetushallitus korostaa, että tutkimuksissa ja kansainvälisissä suosituksissa on toistuvasti todettu, että varhaiskasvatus on yhteiskunnalle kannattava sijoitus paitsi nykyhetkeen myös pitkälle tulevaisuuteen. Nykyhetken vaikutukset heijastuvat perheiden elämään, jossa varhaiskasvatus mahdollistaa vanhemmille yhteiskuntaan ja työelämän osallistumisen. Tulevaisuuden vaikutukset näkyvät lasten sosiaalisessa ja kognitiivisessa kehityksessä sekä myöhemmin koulupolun sujuvuutena.

Opetushallitus yhtyy nykytilan kuvauksessa olevaan näkemykseen, että varhaiskasvatus nähdään yhä enenevässä määrin lapsen oikeutena, johon kaikilla lapsilla tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua eivätkä maksut saisi muodostua kynnykseksi lasten osallistumiselle. Taloudelliset säästöpaineeet eivät saa vaarantaa jokaista lasta koskevan oikeuden toteutumista. Yhdenvertaisten mahdollisuuksien turvaaminen on ollut suomalaisen yhteiskuntapolitiikan kehittämisen keskeisiä peruseriaatteita, josta tulee pitää kiinni myös taloudellisesti tiukkoina aikoina.

Opetushallitus pitää hyvänä, että alimpien tuloluokkien tuloarvoja korotettaisiin ja että pienituloisimmille perheille säilyisi mahdollisuus maksuttomaan varhaiskasvatukseen.

Ylimpien tuloryhmien maksuihin ehdotetut korotukset ovat huomattavasti suurempia kuin mitä olisivat hintaindeksin muutoksen mukaan määräytyvät korotukset. Ylimmän maksuluokan tuloarjat ovat kuitenkin melko tavanomaisen perheen ansioita. Monilapsisissa perheissä kustannusvaikutukset saattavat muodostua esteeksi varhaiskasvatukseen osallistumiselle. Asiakasmaksujen korottaminen voi vaikuttaa perheiden valintoihin enenevässä määrin niin, että perheet käyttävät kotihoidontukea pidempään, palkkaavat kotiin hoitajan tai valitsevat yksityisen palvelun tuottajan.

Mikäli lakimuutokset toteutuvat hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti, Opetushallitus pitää tärkeänä muutosten vaikutusten seuranta ja arviointia. Seurannassa tulee kiinnittää huomiota erityisesti institutionaalisen varhaiskasvatuksen osallistumisasteen mahdollisiin muutoksiin sekä vaikutuksiin tasa-arvon eri ulottuvuuksilla.

Erityisasiantuntija

Pia Kola-Torvinen